

LOMMARNAS Ö

I början av juni månad i fjol förlade OA sin försommarexkursion till Holmöarna i Kvarken, eller Norra Kvarken som man säger på den svenska sidan. Holmöarna ligger inom gott synhåll från färjhamnen i Holmsund men ligger trots det en god bit bortom allfartsvägarna. Skall man ta sig till Holmöarna, får man lov att bila norrut till Sävar och sedan österut till Norrfjärdens färjeläge. Där får man snällt lämna bil eller chartrad buss på fastlandssidan, för färjan tar bara en bil per tur och det först efter överenskommelse i god tid.

För Holmöarna är den minimala biltrafiken mellan fastlandet och öarna en välsignelse. Med en fri biltrafik på färjan skulle Holmöarna snabbt bli nerlusad med semesterbilar. Nu råder Holmöarnas egen bilpark över vägarna. I praktiken betyder det en gles och lugn trafik, som gör det möjligt för öborna och alla besökare att färdas tryggt längs huvudvägen och korta avstickare ner till stränder och båtplatser.

Under en heldagsexkursion med cykel från Byvikens stugby norr på Holmöarna ner till Ryssgrundens småbåtshamn på Ängesön mötte vi sammanlagt fyra bilar - och det på en sammanlagd sträcka av 36 kilometer. Holmöarna är kort sagt ett paradiset för cyklande och även vandrande turister, som sätter naturen och naturfriden i högsätet. Cykelturerna och fotvandringarna på de många stigarna och lederna är den bästa avkopplingen och ger en samtidigt utmärkta möjligheter att bekanta sig med Holmöarnas fina och varierande natur.

Att bygga en fast vägförbindelse över Kvarken som skulle skära genom och över Holmöarna skulle vara ett helgerån. Under vår två dygn långa exkursion på öarna förenades vi alla i om det förkastliga och fördärliga i en fast vägförbindelse över Kvarken via Holmöarna. Då må vår egen landshövding, vägplanerare och andra teknokrater måla upp vilka glansbilder som helst över det förträffliga med en Kvarken-väg mellan Österbotten och Västerbotten!

Nattliga ljud

Redan den första kvällen blev vi övertygade om, att Holmöarna är lommarnas ö. Över Gäddbäckssundet mellan Holmön och Ängesön utförde en av öns smålommor en imponerande flyguppvisning under ljudligt kacklande läten. Det lätet har förresten gett smålommen dess finska namn "kaakkuri". I Svenska Österbotten har smålommen tidigare varit känd under nam-

net "kakkur". Ett namn som man lätt hittar på många grundkartor vid myrgölar och små skogsträsk i flera kommuner. De namnen påminner om en svunnen storhetstid för smålommens del i Svenska Österbotten. På 1800-talet och en god bit in på 1900-talet var smålommen en karaktärsart vid många små sötvatten i Vasa skärgård på Iskmo-landen och Replot-landen.

Under midnattstimmen den första natten på Holmöarna cyklade jag ut mot den nordligaste udden, Trappudden, för att om möjligt få syn på lommar i Öllerskatsviken, en omtyckt badplats under semesterperioden på Holmöarna. I en smal men frodig bäckravin sjöng en näktergal, så det ekade bland de tätt stående lövträden. Han sjöng nästan oavbrutet och kunde avlyssnas från trapporna i stugbyn.

Inne i de grandominerade skogarna med ett förvånande rikt inslag av gamla tallar sjöng rödhakarna sina silvertonsräckor, medan enstaka rödvingetrastar spelade ut sina lätt fallande sångsekvenser över de barriga skogsridåerna.

I Öllerskatsviken var det tyst, när jag bromsade in på sandplanen. Viken låg blank och stilla under den ljusa natthimlen. När jag spanade ut över viken, kunde jag räkna till sju smålommar, som simmade ut från stränderna, där de jagat småfisk. Det var en vacker syn att se sju smålommar samlade på den stilla viken. När två av lommarna i nästa stund stämde upp i en tjutande duett, var det som om de skulle ha suddat ut tiden och manat fram en fångslande urtidsstämning.

På Holmöarna finns en cykelvänlig huvudväg med korta avstickare och ett flertal stigar och vandringsleder. För den naturintresserade besökaren är öarna idealiska - biltrafiken är liten och stör inte ens exkursioner.

Ivar Hortling betecknar i sin bok "Ornitologiska Handbok" från 1929 smålommens läten i flock på vattnet som "vittljudande, obehagliga tjut". Vittljudande håller jag med om, men att de skulle vara obehagliga, tycker jag inte. Smålommens tjut inrymmer mycket mera än så; det är som om ett urtidstjut skulle eka mellan stränderna. Ett fascinerande urtidstjut som har överlevt genom tiderna tack vare smålommen.

Myggor och sångare

När vi den andra kvällen satt på en stugveranda och summerade dagens intryck och listade alla fågelarter, blev vi ideligen avbrutna av kacklande smålommar, som flög ut till havs för kvällens fiske. Det var bara att lyfta kikaren för att de fenvingade fåglarna skulle avteckna sig på nära håll mot den ljusa kvällshimlen.

Myggorna ilade närgånget i den varma kvällen, en rödstjärt sjöng i stugbyns högsta talltopp och lommarna flög kors och tvärs över kvällshimlen. Ornitologiskt sett besökte vi Holmöarna under en lämplig tidpunkt. Det var inte bara smålommarna, som var aktiva och flitigt i farten. Bland de 89 arter, som vi såg och hörde under dagarna och nätterna på de svenska öarna, fanns flera fina sångare, bland annat en busksångare vid stugbyn och lundsångare och kärrsångare under dagens cykeltur ner till Ängesöns sydspets.

Busksångaren sjöng nästan dygnet runt vid stugbyn. Den är en skicklig härmare, som sjunger med hög röst och i långsamt tempo. Ibland påminner den om en taltrast, men motiven upprepar den ett flertal gånger, till och med tio gånger i följd. Kärrsångaren är även den en skicklig härmare med många afrikanska arter med i sin repertoar. Den sjunger till skillnad från busksångaren i snabbt tempo och med lägre röst. Det var inte bara kärrsångaren vi kunde lyssna till under vår dagslånga cykeltur på Holmöarna. Även lundsångaren sjöng flitigt vid väggkanten. Det var bara att stanna och stiga av och lyssna till de rara sångarna - utan att störas av bilar, mopeder eller andra bullriga motorfordon!

På avresedagen gjorde vi tre man starka en sista, kort utflykt på själva Holmön, medan andra exkuranter besökte Trappudden. Vårt mål var en smålomssjö öster om stugbyn. Vi cyklade den första biten och vandrade den resterande sträckan fram till Gerssjön, en av de många sjöarna, skogs-träskan och fladorna som finns på Holmöarna. På en låg liten holme mitt i sjön låg en smålom och ruvade bland blommande rosling, fröande ängsull och ljusgröna småbjörkar. Synen av smålommen i den fagra växtligheten fulländade vårt besök på lommarnas ö. Att Holmöarna är smålommarnas och även till en del storlommarnas utvalda skärgård i Kvarken var vi övertygade om.